

Klokkerne er begyndt at ringe Putin-æraen ud

Af Konstantin von Eggert

Coronavirussen knækker næppe regimet, men udstiller dets problemer. Samtidigt har det skabt modvilje i mange dele af samfundet, at Putin har gjort det muligt for sig selv at blive præsident på livstid.

Hvis denne artikel var blevet skrevet i midten af marts 2020, ville indholdet have været markant anderledes. Den ville have handlet om Vladimir Putins beslutning om at påtvinge Rusland såkaldte 'forfatningsmæssige ændringer', der giver ham mulighed for at lede landet frem til 2036. Eller jeg ville have berettet om forberedelserne til 75-årsdagen for sejren i Europa og Moskvas fortsatte propagandakrig med det formål at skyde skylden for Anden Verdenskrig på Vesten.

Men COVID19-pandemien fejede alle disse temaer af bordet. Pandemien er denne gang ikke en imaginær 'udenlandsk trussel', som Putins administration er så ferm en leverandør af til pro-

pagandamæssige formål, hvor Putin selv iscenesættes som den bedst egnede til at 'overvinde' disse udenlandske trusler. Dette er en reel global krise, der allerede nu tester hans 20-årige 'magtvertikal' helt specifikt. Testresultaterne har hidtil i bedste fald været blandede. Og udfaldet vil uden tvivl have indflydelse på fremtiden for Ruslands autoritære regime.

Siden Putin blev præsident i 2000 har han koncentreret sig om at gennemføre fem politiske indsatsområder: Opbygning af en såkaldt 'magtvertikal' – et system med et landsdækkende centralistisk politisk hierarki, hvor Kreml er den ultimative beslutningstager og dommer; at skabe og udvikle snesevis af statsejede virksomheder – Rosneft, Rostech, Roscosmos med flere – der tjener det dobbelte formål at centrere kontrollen over økonomien i Kreml og gøre Putin og hans inderkreds til multibillionærer; at undertrykke uafhængige medier og skabe

Konstantin von Eggert er uafhængig russisk politisk kommentator. Han er ugentlig klummeskribent for Tysklands Deutsche Welle og Snob.ru, en russisk uafhængig portal for synspunkter og analyse. Han er cand.mag. i historie og arabisk fra Moskva Universitet og har tidligere været chefredaktør for BBC Russian Service.

en gigantisk propaganda- og desinformationsmaskine, massivt rettet mod både et indenlandsk og udenlandsk publikum; opretholdelse af en revanchistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik – modstand mod Vesten og beskyttelse af diktatoriske regimer over hele kloden.

Politikområderne er tydeligt i overensstemmelse med hr. Putins eget verdenssyn, men har desuden også et andet formål: at fremelske i den russiske befolkning en tilstand af national chauvinisme og en oplevelse af at befinde sig i en 'belejret fæstning', hvilket medvirker til at holde befolkningen i skak og skabe ærefrygt for præsidenten og således sikre en slags politisk 'stabilitet'. Annekteringen af Krim i 2014 har hidtil været denne politiks foreløbige højdepunkt. Endelig er formålet med det femte politikområde at forhindre enhver effektiv modstand mod regimet i at opstå – både uden- og indenfor Kremles mure.

Præsident på livstid

Frem til coronakrisen havde præsident Putin generelt haft succes med at gennemføre disse politikker. Det har i høj grad hjulpet ham, at Rusland er et land med en aldrende og fattig befolkning, hvor hovedparten er afhængig af statsstøtte. Udenfor metropolerne Moskva og Sankt Petersborg, såvel som i et halvt dusin andre byer, kan man ikke tale om eksistensen af en egentlig aktiv politisk opposition til Putin, og dét på trods af reelt faldende disponible indtægter på nu sjette år i træk samt korruption og stagnerende sociale ydelser.

Hr. Putins skæbnesvangre beslutning om at gøre sig til de facto præsident for livet ved at tilpasse forfatningen til hans behov har dog gjort et betydeligt mindretal (især i de store byer) irriteret. Et flertal forblev ligeglad.

Denne beslutning – skamløst hastet igennem parlamentet og forfatningsdomstolen – fik selv det ellers så sympatiserende 'Putin-flertal' til at forstå, at i det nuværende system er intet og ingen vigtig på nær Putin. Den russiske offentlighed har ikke just reageret med entusiasme på udsigten til yderligere 16 år med og under Putin. Flere og flere russere er slet og ret trætte af ham – ikke fordi præsidenten i deres øjne har gjort noget forkert, men fordi han har siddet for længe.

Efter at coronavirussen har ramt Rusland, er manglerne i det system, som Putin har skabt, blevet tydelige. Kreml har forspildt dyrebar tid. Antagelig turde ingen henvende sig til Putin for at fortælle ham, at undtagelsesforanstaltninger er nødvendige, og at hans to favoritprojekter – folkeafstemning om de forfatningsmæssige ændringer, og sejrsparede på Sejr i Europa-årsdagen og tilhørende festligheder – skal udsættes på ubestemt tid. På trods af to tv-optrædener til nationen virker Vladimir Putin fjern og foretrækker helt klart at blive i baggrunden.

Indtil for nylig var han primært optaget af at føre sin oliepriskrig mod Saudi-Arabien og De Forenede Stater, diskutere Venezuelas fremtid med Donald Trump og føre en international kampagne for at ophæve sanktionerne mod Rusland, hans kumpaner og de Kreml-kontrollerede statslige virksomheder på grund af

annekteringen af Krim og støtten til hans stedfortræderregime i Donbas.

Putins insisteren på, at der ikke er nogen undtagelsessituation, men bare ”forlængede feriedage” opleves enten som manglende vilje til at bære ansvaret eller som en indrømmelse af, at det system, han har skabt, ikke er i stand til at håndtere situationen. Eller begge dele.

Knust føderalisme

Hr. Putins appel til de regionale guvernører om at udvise initiativ og træffe de nødvendige forholdsregler i forhold til at beskytte deres territorier uden løfter om yderligere finansiering fra centralregeringen fremstod som særligt enerverende i sin mangel på logik. I løbet af de sidste 15 år har præsidenten effektivt ødelagt føderalismen og udpeget regionale ledere på baggrund af deres loyalitet snarere end deres professionalisme. Og nu kræver han pludselig, at de udviser de kvaliteter, de er blevet afskrækket fra at vise indtil for nylig: uafhængig tænkning, opfindsomhed og dristighed.

Selvom ansvarslinjerne er uklare, vil de regionale ledere forsøge at hegne deres indsats ind for at undgå Kremles vrede, snarere end at risikere at tage selvstændige initiativer. Ifølge Aleksandr Kynev, en førende ekspert på russisk regionalpolitik, er dette indtil videre muligvis hr. Putins største fejl. Efter Kynevs opfattelse forsøger præsidenten helt entydigt at undgå ansvaret for manglerne i det system, han selv har designet, og flytte ansvaret over på andre.

Regeringens tiltag for at støtte økonomien midt i epidemien (som ifølge

forskellige skøn ligger mellem 0,5 og 1 procent af BNP) er ifølge de fleste eksperter fuldstændigt utilstrækkelige. Især hvis man sammenligner med USA’s og EU’s massive kontantinjektioner i deres økonomier. Dette viser, at hr. Putin talte i overensstemmelse med sin overbevisning, da han i et interview for et par uger siden indrømmede, at han ser iværksættere som en ’slags tyve’. Dette er næppe en konstruktiv holdning at have i denne tid.

Endeligt vækker det bekymring hos mange mennesker, når det russiske regime forsøger at overvåge Ruslands største befolkningscentre med et kinesiskinspireret elektronisk identifikations- og overvågningsnet. De mener, at det er et forsøg på at bruge pandemien til at skubbe landet i retning af en politistat i den kunstige intelligens tidsalder.

Jo længere krisen varer, desto vanskeligere vil det være at foregive, at en klog og alvidende Putin effektivt leder kriseindsatsen.

To af regimets frontfigurer – premierminister Mikhail Misjustin og Moskva-borgmesteren Sergej Sobjanin – er i realiteten udpeget af hr. Putin til at redde landet. De skal løse to problemer på samme tid: bekæmpe en pandemi, og gøre det uden at spille præsidenten af banen. Hr. Misjustin skal diskret ’finjustere’ statsoverhovedets direktiver. For eksempel måtte han beordre guvernørerne til at stoppe med at blokere transportveje mellem regionerne – noget, der straks fremkaldte minder om USSR’s opløsning. Jo længere krisen varer, desto vanskeligere vil det være at foregive, at en klog og alvidende Putin effektivt leder kriseindsatsen fra en bunker i

sin residens i nærheden af Moskva og har alt under kontrol.

Tiden efter Putin

De fleste eksperter er enige om, at Ruslands sundhedssystem plus militærhospitalerne har kapaciteten til at få landet igennem en coronaepidemi på to til tre måneder, og måske endda i en smule længere tid. Vladimir Putins styre vil også kunne overleve pandemien for nu – men ikke uden betydelige tab.

Den største fare for styret vil sandsynligvis ikke komme fra den såkaldte 'ikke-systemiske opposition' som Aleksej Navalnyj og hans tilhængere. Denne modstand er stadig svag og de er for få i antal. Det er det såkaldte 'Putin-flertal', desillusioneret og meget sandsynligvis fattiggjort af den økonomiske krise, der kan bringe regimet i fare. Forvænt med at stole på staten for

støtte vil disse mennesker ønske to ting fra Kreml – penge og 'kinesisk lov og orden' med fængsling af korrupte embedsmænd

og epidemiens profitmagere, samt at de superrige bliver frataget deres penge. Rusland i moderne tid er for det meste én og samme befolkning. Det vil være svært, hvis ikke helt umuligt, at distrahere dem med de almindelige propagandahistorier om farerne ved 'ukrainsk fascisme' og 'NATO-indgreb'. På trods af sit hårde image kan Putins regime ikke sammenlignes med de kinesiske kommunister. Det er korrupt og ikke i stand til at håndhæve den slags med jernhånd, som mange af dens tidligere tilhængere sandsynligvis snart vil kræve.

En anden udfordring for Putin kommer fra den herskende klasse. Mange, inklusive nogle af regimets øverste honoratiores, vil ikke glemme hr. Putins ineffektivitet og mangel på lederskab i krisetider. De vil ikke længere stole på ham, når masserne skal charmeres eller overbevises om at rette ind. Potentielle sociale omvæltninger vil anspore disse 'dissidenter' til at forhindre et komplet sammenbrud og redde deres eget skind. Hvor usandsynligt det end virker nu, så er det svært helt at udelukke.

Hvis der sker en social eksplosion, der inkluderer store dele af befolkningen, vil det nye regime, der erstatter Putin, være mindre aggressivt i udlandet og mindre undertrykkende i Rusland end det nuværende. Det vil formentlig minde mere om den såkaldte "kollektive ledelse", der opstod efter Stalins død, end Putins regi-

me, der er oprettet med én mand som den ultimative dommer for de interne elitekampe.

Det regime, der opstår efter Putin – hvad enten det er om få måneder eller om flere år fra nu – kan både blive bedre eller værre end hans. Men det vil helt bestemt være anderledes. Putins unikke rolle som den, der kan hele de virkelige eller opfattede skader fra Gorbatsjov-Jeltsin-tiden og leverandør af revanchistisk postsovjetiske drømme kan ikke og vil ikke blive gentaget af nogen. Det hører allerede fortiden til, selv som Putin endnu ikke gør. Relativt snart vil han også være historie.

○○○

Oversat fra engelsk af
Charlotte Flindt Pedersen

Det regime, der opstår efter Putin – hvad enten det er om få måneder eller om flere år fra nu – kan både blive bedre eller værre end hans.